

Zwaar geluid in de lucht. Op deze mooie zaterdagochtend van 11 mei 1940 doemt boven het Rotterdamse Noordereiland aan de strakblauwe hemel een vliegtuig op, een Fokker TV met bommen aan boord.

Een Duitse soldaat grist in de Prins Hendriklaan snel de hakenkruisvlag weg. Te laat!

Kapelaan Commandeur van de O.L.V. van Lourdeskerk kijkt vanuit de pastorie omhoog, ziet de bommenwerper met de zwart-

gerande oranje driehoek en constateert verbijsterd dat het een Nederlander is.

Later zou hij schrijven:

"Deze lieve vriend van onze nationale belangen begon toen ons dierbare eiland te bombarderen. Dit was niet geschikt om onze nationale gevoelens te verlevendigen; de enigen die hinder ondervonden van dit bombardement waren wij, eerbare en vredelievende burgers van het Noordereiland."

Enorme dreunen. Het eiland beeft. Mensen gillen.

Dan wordt het beklemmend stil in Steendrukkerij De Maas, waar - lijkt het - alle bewoners van de Sleephellingstraat schuilen sinds gisteren, vroeg in de ochtend, het Noordereiland met zijn 13.000 bewoners is bezet door een Nazi-bataljon onder leiding van General Dietrich Von Choltitz.

Bommen, Vijf Néderlandse bommen, treffen het eiland op pinksterzaterdag. Woningen aan de Meeuwenstraat worden weggevaagd. De katholieke kerk in de Prins Hendriklaan wordt getroffen. Hij staat binnen de kortste keren in brand en de naastgelegen huizen vatten vlam. De Maaskade aan de westzijde, de 'moffenkaai' zoals een buurvrouw die noemt, is in één slag onbewoonbaar.

Het jongetje

Ook het jongetje van net 3,5 hoort de dreunen, veel erger dan onweer. Hij snapt niet waarom ze allemaal in de drukkerij moeten zitten waar zijn opa werkt. Hij, zijn moeder, zijn zusje, zijn 33-jarige zieke vader en zijn oma en opa moesten van een- en tweehoog snel de trap af, naar buiten.

De altijd al kille gietijzeren trapleuning voelde ijskoud aan.

De koperen knoppen glommen, want zijn moeder had ze gisteren nog gepoetst. Morgen is het immers Pinksteren. In de drukkerij zitten ze met een heleboel burens angstig bij elkaar gehurkt. Het is er druk en benauwd. Gek is dat, dat doen we met onweer toch ook niet!

"*t Is oorlog*", zegt zijn oma.

"*Oorlog?*", hij kent dat woord nog niet.

Opeens rumoer vooraan. Mensen bij de grote deuren wijzen schuin naar de overkant.

"*Vade retro Satana*" roept iemand, maar het is de duivel niet, het zijn die bommen!

Het jongetje kruipt nieuwsgierig vanachter de grote papierrollen vandaan.

"Blijf hier!" hoort hij zijn moeder roepen, maar hij is al bij de brede ingang.

"Nicht weiter" waarschuwt de heel jonge Duitse soldaat, die bij zijn 'Flak', zijn Flugabwehrkanonnen, vóór de drukkerij staat.

Hij is, net zoals zijn meeste Nederlandse 'vijanden', voor zijn dienstplicht opgeroepen en ziet in dat jongetje het zoontje van zijn oudere Schwester in zijn Heimat.

"*Ist nur ein Blitzkrieg, an Weihnachten bin ich wieder zu Hause*", had hij thuis nog gezegd.

Misschien denkt de moeder van het jongetje dat ook wel. Een korte uitbarsting van geweld. Nederland was toch een soort Zwitserland: neutraal - en premier Colijn had in 1936 toch gezegd „*gaat u maar rustig slapen*”?

Over een paar dagen zal het wel voorbij zijn en kan zijn vaders zwakke gestel rustig genezen van de TB.

Dat het allemaal wat langer zou duren kunnen die soldaat en die moeder niet weten.

Bij de deuren deinst het knulletje terug. Wat hij ziet, zal voor altijd in z'n geheugen gebrand staan: Schuin aan de overkant likken oranje vlammen als vurige pinkstertongen uit de ramen langs de gevels omhoog. Ze veranderen daar in zwarte rookwolken die ver in de omtrek te zien zijn. De brand breidt zich vanuit 'De Laan' uit tot aan de Noordkant van zijn Sleephellingstraat.

"Het is nu heel dichtbij" zegt z'n moeder tegen zijn zieke vader.

Zijn vader, die uitgerekend op zijn 38^e verjaardag in 1945 over zou gaan in een herinnering, hoest weer en z'n moeder zit daar maar, met haar dochtertje van 14 maanden dicht tegen zich aangedrukt. Wachten met al die andere opeengepakte mensen als een levende have in een magazijn. Schaduwen onder een beetje licht die eergisteren nog buiten liepen, naar hun werk gingen, boodschappen deden en nu hopen dit geweld te overleven.

Pinkstermaandag

Al vier dagen ligt het eiland in de vuurlinie.

De Nederlandse marine en de landmacht beschieten vanaf de stad de bruggen en het eiland. Tegen beter weten in poogt men de Duitsers, op orders van Generaal Henri Winkelman, tegen te houden.

Mensen aan de Maaskade zoeken een vermeend veilige plek achterin hun woning. Staan in hun woningen letterlijk met de rug tegen de muur.

Door de dwarsstraten fluiten de kogels van het Maasfront. Hun benauwers, de Mariniers, op de rechter maasoever zien die mensen wel, maar hebben de opdracht te schieten op elk levend wezen aan de overkant. Bezetter of bewoner; het maakt niet uit. De mensen op het eiland proberen zich voor hen onzichtbaar te maken. Op de kade liggen dekzeilen. Die spannen ze dwars over de straten of zoeken samen met de Duitsers dekking op de dijk tussen de twee spoorbruggen. Toch sneuvelen nog veel Duitse soldaten door het Mariniersvuur. Zij worden begraven op het Burgemeester Hoffmanplein. Het plantsoen daar lijkt inmiddels wel een Duitse militaire begraafplaats. Op de graven het geweer met de helm van de overledene. Die laatste soms met kogelgaten. Een onwerkelijke situatie op dit nog tot voor kort vredige eiland.

Vijand

De eilanders zijn sinds vrijdag zichzelf niet meer. Elektriciteit, gas en water zijn afgesloten. Kaarsen geven wat verlichting, kooltjes en hout wat warmte. Water putten die mensen gewoon uit de Koningshaven, filteren het door theezeefjes en koken het tot drinkwater. Ze zijn verward en bijna niet in staat te eten. Wie bedreigt hen? Die juist voor hen zo beleefde en soms zelfs behulpzame Duitse militairen? Of zijn het de Nederlandse Mariniers? Wie is eigenlijk hun 'vijand'? Die Rotterdammers waren door de handel juist erg Duitsgezind en nu moet ineens alles anders zijn.

In 'de Laan' treurt de familie Poppelier om de dood van haar Maria.

Haar lichaam ligt al drie dagen in de Sleephellingstraat. De koude ogen staren de hete hectiek voorbij. Uiteindelijk durven een paar mannen het aan, halen het lichaam weg en begraven het provisorisch achter de schuilkelder op de Prins Hendriklaan.

Dinsdag 14 mei

Dankzij een van de Duitse loopgraven kunnen de mensen dwarsstraten kruisen om iets te kopen van wat er inmiddels nog rest in de winkels op het Burgemeester Hoffmanplein. Ze realiseren zich nu goed al vier dagen te wonen 'in' een oorlog, terwijl familieleden afgelopen zaterdag in de stad nog gewoon hun pinksterinkopen deden.

Vandaag mogen van Oberstleutnant Dietrich von Choltitz gewonden en moeders met kinderen onder de 14 jaar van het eiland af. De mannen moeten blijven.

Omdat zijn vader ziek is blijft het gezin van het jongetje op het eiland.

Voor de mensen op het eiland is een tocht naar de stad echter geen optie. Evacuatie wordt daar door het Nederlandse leger niet aangemoedigd omdat de wegen zouden kunnen verstoppelen. Naar Zuid kan wel, maar is een levensgevaarlijke onderneming. Bij een zo'n evacuatiepoging wordt de 16-jarige Jan Lijk dodelijk getroffen. Ook een politieagent van bureau Nassaukade komt om het leven.

Over de bruggen gaat geen verkeer meer en het heen-en-weer-bootje, de pont, heeft haar werk gestaakt.

13.000 eilanders hebben sinds vrijdagochtend-vroeg geen contact meer met de stad en met 'Zuid'. Zij zijn verstoken van elke vorm van Nederlandse bescherming.

Lina Lauwrier-de Vos

wil weg uit de Prins Alexanderstraat. Haar man Toon waarschuwt haar goed uit te kijken. Niet voor niets, want even later loopt Lina op de Koninginnebrug precies door het schootsveld van de Mariniers bij het Maasstation. Jonge onervaren Nederlandse soldaten die, net zoals die Duitse soldaten, zijn opgeroepen voor hun dienstplicht. Zij moeten schieten op alles wat beweegt. Lina loopt voorzichtig verder. Dan opeens een klap tegen haar linkerwang en ze ligt op het brugdek. Bloed zijpelt uit haar mond op het dek. Een kogel schoot dwars door haar mond. Het is een wonder dat ze nog leeft. Ondanks alles heeft zij die dag wel heel erg veel geluk. Een Duitse soldaat kruipt naar haar toe en brengt haar onder beschutting van de brugrelingplaten snel naar dokter Van der Does in de Oranjeboomstraat op 111. Vlakbij de Sint Leonardus van Vechel-school, waar dat jongetje van het eiland later met tegenzin elke dag naartoe zou gaan. Dokter Van der Does geeft haar de eerste hulp. De doorzettende Lena kan daardoor toch haar doel bereiken; de schoenenwinkel van broer Wim de Vos in dezelfde straat. Ze zou het later allemaal kunnen navertellen, dankzij die Duitse soldaat.

Heel dichtbij

Op diezelfde Koninginnebrug worden zelfs Nederlandse ambulances met eigen en Duitse gewonden, op weg naar het splinternieuwe Zuiderziekenhuis, door Mariniers beschoten. Het is een onduidelijke, chaotische toestand.

Even verder westelijk in de Koningshaven ligt het Stoomschip Statendam al drie dagen te branden. Een groot deel van de bebouwing en delen van de kades op het Prinsenhoofd zijn weggeslagen.

De moeder van het jongetje in de drukkerij krijgt gelijk: Het is nu heel dichtbij.

De huizen en de Onze Lieve Vrouw van Lourdes-kerk aan 'de Laan' zijn veranderd in een smeulende ruïnes. Wonderlijk; de Lourdeskapel met haar grot en Mariabeeld blijven gespaard.

Bombardement

Die middag komt het grote bombardement over de stad. Rotterdam wordt een tweede Warschau. Een inferno, die nog decennialang herdacht zal worden en waarover later een stroom van boeken zou verschijnen met vaak eenzijdige verhalen.

Na vertragende overgavemomenten probeert General Student met rode vuurpijlen de ramp te voorkomen, maar helaas. Eén squadron maakt rechtsomkeer, maar 54 piloten zien de pijlen niet en laten hun 1300 brisantbommen vallen.

Binnen 13 minuten veranderen de Nazi's met hun bommentapijt de oude Rotterdamse binnenstad van

258 hectare in 5 miljoen kubieke meter puin.

Binnen één kwartier raken bijna 80.000 Rotterdammers dakloos en waren 1150 doden te begraven. Nederlandse en Duitse militairen en voor het grootste deel burgers. Wonder boven wonder blijft die middag ons Noordereiland gespaard!

De puin

Deze zal jaren één grote speelplaats zijn. Bomkraters bij de weggeslagen kades zullen strandjes en visplaatsen worden voor de kinderen.

Na de oorlog zal de puin netjes geëgaliseerd zijn tot kale vlakten. Dank zij het Rode Kruis zal het jongetje in 1946 honderd dagen in Zwitserland bij pleegouders wonen. Zijn zusje verblijft tijdens de oorlogsjaren veel in ziekenhuizen en een sanatorium. Net zoals zijn vader heeft ook zij TBC. Zijn vader redt het niet en overlijdt op zijn eigen verjaardag in oktober 1945.

In augustus van dat jaar zullen het jongetje en zijn zusje elkaar weer ontmoeten. Hun moeder zal een kiekje van hen maken, zittend in de puin. Het zal in het bruine fotoalbum gaan, afgedekt met doorzichtig spinnenwebpapier. De foto heeft als achtergrond de heistelling in de Prins Hendriklaan als een teken van hoop en wederopbouw.

Arcadia

Ik ben geen 3,5 meer als ik in die oorlogstijd bij het verstoppertje spelen onder een stuk zuil van onze kerk wegkruip. Het grijze graniet glanst nog.

Samen met vriendjes gaan we de stad in. Overal waar je kijkt is het vlak, net als een stadskaart, maar zonder kleur, zonder Noord of Zuid. Het zwarte skelet van de Laurenskerk is als een baken in de 'arcadia', je wist niet beter, van onze jeugd. Die grote puinvlakte is één grote speelplaats, waar we soldaatje spelen met een houten geweepte of katapult. In m'n zak een paar lege kogelhulzen om thuis te bewaren. Soms vind je wel eens een complete patroon. Gevaarlijk, maar dat weet ik niet!

We lopen mee achter een Duitse patrouille. Het kan allemaal, als ik maar vóór 'Sperzeit' binnen ben, want een 'Strassen-erlaubnis' krijgen kinderen natuurlijk niet.

Ik vind het normaal dat buiten de vaste tijden, zonder waarschuwing de brug opengaat. Het klinkt mij niet vreemd dat die allochtonen – die op 10 mei boven de Waalhaven uit de lucht kwamen vallen - Duits spraken.

Frau Meijer van driehoog spreekt het ook - en mijn vriendje Frits kwam ooit uit Duitsland. Logisch vind ik het dat veel houten wijzers in twee talen de weg wijzen.

Ook in de, voor ons nieuwe, Stieltjespleinkerk werd, komen Duitse militairen naar de zondagviering.

Kerk

Op 02 december 1942 krijg ik mijn eerste aanvaring met de kerk. Op last van de Duitse machthebbers moeten de drie klokken uit de kerktoren worden gehaald.

Als bijna 6-jarige loop ik op dat moment over het Stieltjesplein als een vallende kerkelijke dakpan mij schampt en op straat te pletter slaat. Ik wordt niet gewond maar voel mij behoorlijk van God verlaten en ver van het eiland, ver van thuis.

Reden om in kerkelijke zaken op mijn hoede te zijn. Ja, soms kun je beter even weg wezen.

Gewoon

'Wegwezen' hoef ik niet van die Duitse soldaten. Het is juist interessant zo'n 'Zug' te zien marcheren, zo'n peloton te zien oefenen op 'De Punt', het meest westelijke deel van het eiland. Sommige van hen zie ik zondags weer in de Stieltjespleinkerker!

Ik kijk er niet van op wanneer we in de Oranjeboomstraat, net na de schoolbel uit de Leonardusschool komend, gelijk de schuilkelder in moeten omdat het luchtalarm jankt. Daar in die stinkende donkere ruimte moeten we wachten tot er wordt afgeblazen. Die schuilkelders zijn gewoon, maar het komt altijd ongelegen en het gaat wel allemaal van je speeltijd af.

Witzkrieg

Die oorlogstijd. Zou het allemaal anders gelopen kunnen zijn? Majoor Bert Sas waarschuwt in mei 1939 al tevergeefs voor het naderende gevaar van een Duitse invasie. Maar zijn sombere berichten over een op handen zijnde schending van de Nederlandse neutraliteit worden door generaal Reijnders niet geloofd.

Berts rapport wordt belachelijk gemaakt: *"Zulke troepen vangen we op met hooivorken"*. Zelfs toen Sas op 31 augustus 1939, met het bericht komt dat de oorlog nu heel dichtbij is, gelooft het hoofd inlichtingen, Jacob van de Plassche, hem niet. Koningin Wilhelmina twijfelt en dringt - met succes - sterk aan op mobilisatie. Precies één dag later overlijdt in Polen Franciszek Honiok, het eerste slachtoffer van de 2e Wereldoorlog.

Horend van 'Fall Weserübung' van 9 april 1940 op Denemarken en Noorwegen, noemt de dwalende Nederlandse legerleiding en haar regering die Duitse Blitzkrieg, lachend een 'Witzkrieg'.

Soldateneer

Maar het is geen Witz, geen mop. Hoeveel van de 13.000 eilandbewoners zullen weten dat de Nederlandse legerleiding onder Generaal Winkelman bij de Duitse invasie ons hele eiland dreigt plat te schieten?

De Duitse Generaal Kurt Student, onze kapelaan Commandeur en mijnheer van der Mast weten het wél. Zij proberen op verzoek van Von Choltitz met levensgevaar de Nederlandse Kolonel Pieter Scharroo in de stad op andere gedachten te brengen - om zichzelf, ons en het eiland te sparen.

Zij wijzen op het zinloze van onmachtig verzet tegen een véél grotere Wehrmacht die, net zoals de Nederlanders, misleid wordt door een wréde Kriegsführung.

De uiterst conservatieve en autoritaire Pieter Scharroo vindt in die meidagen dat het belang van die eilanders moet wijken voor dat van de stad. Voor die 13.000 heeft hij

even geen oplossing. En - er speelde nog iets anders mee; de **eer!**

Na de landelijke capitulatie op 15 mei in Rijsoord meld Generaal Henri Winkelman in onder meer De Standaard:

"Aan de soldateneer is ten volle voldaan".

Generaal Von Küchler zal bij die overgave waarschijnlijk denken: 'Méine Ehre heist Treue', het motto van de Schutz-Staffel, de SS.

Friendly fire

Later, véél later, zal ik mij realiseren dat op het Noordereiland – mijn eiland - de brand, doden, de weggeslagen huizen, de kapotte kades, de puin - en de neergebeukte hijskranen, veroorzaakt zijn door zogenaamd 'friendly fire', door 'eigen vuur'.

Kwaad om kwaad

Het nazi-bombardement van 14 mei 1940 is de veel vermelde officiële aanval op Rotterdam. Het is de eerste, maar niet de laatste. Het zou nog veel erger worden. Alleen al om de z.g. 'gunstige ligging' wordt de stad tussen 15 mei 1940 en 04 mei 1945 **315** maal aangevallen door de Britten en Amerikanen. Totaal vielen daarbij 42000 brandbommen en 7300 brisantbommen. Dat is **15** maal zoveel als tijdens dat bombardement van 14 mei 1940. Rotterdam blijkt een mooi trainingsdoelwit voor jonge onervaren piloten, de 'freshmans'. 'Friedly fire' een terugkerende zenuwslappende marteling voor de Rotterdammers. De stad verloor daardoor ruim 1000 inwoners.

Na de bevrijding zijn het helaas onze eigen mensen die de 'foute medemensen' wel eens een lesje zullen leren. Lafaards, zwarthandelaren, zogenaamde verzetsstrijders en gewone mensen, net als wij, komen als ratten uit de Rotterdamse riolen om hun haat op hen bot te vieren.

Ik zie NSB-ers die de stoep voor de protestantse Lagere School op het eiland moeten schoonmaken met een tandenborstel.

Met medeweten van de overheid worden de 'moffenmeiden' mensonterend mishandeld omdat ze een relatie hadden met een Duitse militair. Zij worden beroofd van hun haren, beroofd van hun identiteit, met pek besmeerd - en soms ook nog verkracht. Zelfs door leden van de Binnenlandse Strijdkrachten, die toch de Nederlandse Staat vertegenwoordigen. Kwaad om kwaad.

Pas in 2018 vraagt men de regering om excuses; misschien komt er nog ooit iets van erkenning.

De kleur van je hart

Nu is voor mij duidelijk dat 'friendly fire' allerm minst vriendelijk is en dat begrippen 'Goed en Kwaad, Kaf en Koren', zo helder zijn als matglas.

Wat ging er in de hoofden van de nationaalsocialisten om?

Wat ging er in de hoofden van de geallieerden om?

Wat wringt er nu in ons hoofd als we kijken naar onze wereld, naar Oekraïne waarin, zoals Huub Oosterhuis dicht, "*de oorlog is geboden en vrede niet mag zijn*"?

Wanneer zit je fout? Welke kant moet je kiezen? Dat is moeilijk, want het kaf is soms het koren; het koren soms het kaf.

Ik moet denken aan dat lied van Frank Boeijen:

"Denk goed na aan welke kant je staat, Denk niet wit, denk niet zwart. Denk niet zwart-wit, maar in de kleur van je hart."

Bronnen:

Mijn ouders, grootouders en familie;

'Oorlog in Nederland - De benauwende dagen op het Noordereiland van R'dam van 10-14 Mei 1940'

van kapelaan N.A.. Commandeur;

'Nach Holland' van Gerard Groeneveld.

Van 1936 tot 1954 woonde ik in de Sleephellingstraat 36 op het Noordereiland

Paul Seesink *1936

Lariksstraat 22 - 3329 AK Dordrecht

www.seesinkweb.nl

paul@seesinkweb.nl

t. +31 78 616 02 83 - m. +31 6 22 73 21 67

© Publicatie alleen met toestemming.